

บทที่ ๓

กฎหมายต่างประเทศที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง บทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทในกฎหมายไทย

นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๓๖ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายตราสามดวง ในกรณีที่เกิดข้อเท็จจริงอันเป็นความคิดเกี่ยวกับการดูหมิ่นและการหมิ่นประมาท ก็ต้องใช้บทบัญญัติตามที่บัญญัติไว้ในบทพระไอยการต่าง ๆ ของกฎหมายตราสามดวง โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่า ต้องด้วยบทพระไอยการในลักษณะใด แล้วจึงบังคับเอาด้วยบทพระไอยการนั้น ๆ ซึ่งมีผู้วิเคราะห์ว่าบทบัญญัติของกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญ ซึ่งเป็นการผสมผสานอิทธิพลของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของศาสนาฮินดู เข้ากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท เพราะฉะนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายตราสามดวงนั้น ได้รับอิทธิพลในการบัญญัติกฎหมายมาจากแนวความคิดทางศาสนาของสองศาสนาเป็นสำคัญ คือ ศาสนาฮินดู และ พระพุทธศาสนา

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อประเทศไทยต้องก้าวเข้าสู่สมัยใหม่ ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดและวิทยาการจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศมหาอำนาจจากทวีปยุโรป ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เป็นสากล และมีระเบียบวิธีความคิดที่ตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ กระบวนการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในคดีอาญา มีการคำนึงถึงหลักเหตุผล สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากกว่าที่จะเชื่อในเรื่องการกระทำเหนือธรรมชาติ หรือแนวความคิดในทางศาสนา ประกอบกับข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดอาญาในสังคมสมัยใหม่ มีรูปแบบการกระทำความผิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน เช่น การหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาลงในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาในการนำกฎหมายตราสามดวงมาบังคับใช้ ประกอบกับภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมืองและนโยบายระหว่างประเทศ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องยกเลิกบทพระไอยการต่าง ๆ ในกฎหมายตราสามดวง และมีการตรากฎหมายฉบับใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลของกฎหมายต่างประเทศ จนนำไปสู่การร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ในที่สุด

ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นในบทที่ ๒ พบว่า บทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาท ที่ปรากฏในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ภายหลังจากยกเลิกบทพระไอยการในกฎหมายตราสามดวง มีการเปลี่ยนแปลงไปจากบทพระไอยการในกฎหมายตราสามดวงค่อนข้างมาก ทั้งในด้านระเบียบวิธีคิด รูปแบบการบัญญัติกฎหมาย และองค์ประกอบความผิด ซึ่งทั้งนี้ น่าจะเข้าใจได้ว่า กฎหมายฉบับต่าง ๆ เหล่านั้น ได้รับอิทธิพลในการบัญญัติกฎหมายจากแหล่งอื่นที่แตกต่างไปจากกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว ก็ปรากฏว่า กฎหมายฉบับต่าง ๆ เหล่านั้น คณะผู้ร่างกฎหมายได้รับอิทธิพลแนวความคิดมาจากกฎหมายต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ดี ทั้งนี้ คณะผู้ร่างกฎหมายก็มีได้รับเอาแนวความคิดทางกฎหมายจากประเทศใดประเทศหนึ่งแต่เพียงแหล่งเดียว หากแต่ได้พิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายของนานาอารยประเทศ แล้วเลือกสรรมาให้สอดคล้องเข้ากับแนวความคิดดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งจากการศึกษา พบว่า บทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาท ในพระราชกำหนดลักษณะหมีนประมาทด้วยการพุดตาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ กฎหมายลักษณะอาญาร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ล้วนแต่มีความใกล้เคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่าบทบัญญัติความผิดอาญาในกฎหมายฉบับต่าง ๆ นี้ได้รับอิทธิพลในการบัญญัติมาจากกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประมวลกฎหมายอาญาจากประเทศในทวีปยุโรป และบางประเทศในเอเชีย แต่ทั้งนี้ บทบัญญัติในบางมาตรา อาจจะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบให้เห็นถึงความคล้ายคลึงได้โดยตรง แต่ในอีกหลายมาตรา อาจจะเป็นการนำแนวความคิดทางกฎหมายของบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ เพียงประเทศหนึ่งประเทศใด หรือหลายประเทศ มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับระบบกฎหมายและแนวความคิดทางกฎหมายของไทย และบางมาตราก็อาจจะไม่สามารถเทียบเคียงว่าได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายต่างประเทศฉบับใดได้เลย เป็นต้น

ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงจะได้ศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ โดยพิจารณาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกฎหมายต่างประเทศต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นถึงที่มาและอิทธิพลต่อการร่างบทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาทใน พระราชกำหนดลักษณะหมีนประมาทด้วยการพุดตาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ กฎหมายลักษณะอาญาร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ดังที่จะได้พิจารณากฎหมายของประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. กฎหมายอังกฤษ
๒. ประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย
๓. ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี
๔. ประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์
๕. ประมวลกฎหมายอาญาฮังการี
๖. ประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์
๗. ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส
๘. ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น
๙. ประมวลกฎหมายอาญาสวีต

(๑) กฎหมายอังกฤษ

สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland) หรือ ที่คนไทยเรียกกันทั่วไปว่า ประเทศอังกฤษ มีบทบาทและอิทธิพลต่อประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว ทั้งด้วยเหตุผลที่ว่าอังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีท่าทีคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทย จนเป็นเหตุให้ต้องมีการตกลงทำ หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ประเทศอังกฤษแลประเทศสยาม จุลศักราช ๑๒๑๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑ อันเป็นมูลเหตุของสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และตามมาด้วยการเสียดอกตราขทางการศึกษาของประเทศไทย ประกอบกับ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ หลายพระองค์ เสด็จไปรับการศึกษาวิทยาการต่าง ๆ จากประเทศในทวีปยุโรป และด้วยเหตุที่พระเจ้าลูกยาเธอหลายพระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาวิชากฎหมายจากประเทศอังกฤษ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องทรงคุ้นเคยกับระบบกฎหมายอังกฤษมากกว่ากฎหมายของประเทศอื่น ดังนั้นเมื่อพระองค์ทรงกลับมามีบทบาททางด้านงานกฎหมาย ทั้งที่ทรงเป็นผู้พิพากษาก็ดี ทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมก็ดี ทรงสอนกฎหมายให้นักเรียนเนติบัณฑิตก็ดี รวมไปถึง

^๑ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ประเทศอังกฤษแลประเทศสยาม (สนธิสัญญาบาวริง)” ใน กฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๒-๕๖.

ทรงร่วมเป็นกรรมการร่างกฎหมายฉบับต่าง ๆ ก็ดี ก็ต้องทรงนำเอาหลักกฎหมายอังกฤษที่ทรงคุ้นเคยมาประกอบการพิจารณาในราชการต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้หลักกฎหมายอังกฤษมีอิทธิพลในกฎหมายไทย^๒ แม้ว่ากฎหมายไทยจะเป็นรูปแบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) มิได้เป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ตามแบบกฎหมายอังกฤษก็ตาม

หลักกฎหมายอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องการดูหมิ่นและการหมิ่นประมาทนั้นมีดังต่อไปนี้ คือ

ก.) **Defamation** ตามรูปศัพท์ หมายถึง การหมิ่นประมาท คำว่า Defamation ตามหลักกฎหมายอังกฤษ เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก หมายความว่า การกระทำความผิดใด ๆ ก็ตาม ที่เป็นการแสดงต่อสาธารณะโดยมีความมุ่งหมายที่จะลดคุณค่าหรือเกียรติภูมิของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมนั้น หรือโดยเจตนาที่จะให้สังคมนั้นเกิดความรังเกียจ หรือขู่งให้ตัด หรือขับไล่บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้นออกไปจากสังคมเสีย โดยไม่จำกัดรูปแบบการกระทำว่าจะเป็นการกระทำด้วยวิธีใด จะกระทำด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยการโฆษณา และจะเป็นการกระทำต่อหน้า หรือลับหลังผู้ถูกกระทำดังกล่าว ก็ล้วนแต่ถือว่าเป็น Defamation ทั้งสิ้น^๓ แต่เดิมในระบบกฎหมายอังกฤษ ศาลศาสนา (The Ecclesiastical Courts) เป็นผู้ที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี Defamation เพราะถือว่าเป็นคดีประเภทเดียวกับการสบถสาบาน (swearwords) ซึ่งเป็นข้อห้ามในศาสนาคริสต์ แต่ต่อมา ในปี ค.ศ.๑๘๕๕ ภายหลังจากที่มีการตราพระราชบัญญัติศาลศาสนา (The Ecclesiastical Courts Acts, 1855.) ก็ได้โอนอำนาจการพิจารณาคดีมาเป็นของศาลยุติธรรม^๔ ซึ่งการกระทำอันเป็นลักษณะของ Defamation นั้นยังสามารถแยกได้อีก ๒ ประการ คือ Libel และ Slander

^๒ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๐ - ๒๐๖.

^๓ Earl Jowitt, The Dictionary of English Law (Volume I : A-K) (London : Sweet & Maxwell Limited, 1959), p.596.

^๔ สุนัย มโนมัยอุดม, ระบบกฎหมายอังกฤษ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๕.

ข.) Libel มาจากภาษาละตินคำว่า “Libellus” หมายถึง การหมิ่นประมาทโดยการทำให้รูปของวัตถุ เช่น การทำหนังสือที่มีข้อความหมิ่นประมาท หรือ การวาดภาพ ทำรูปปั้นที่เป็นการหมิ่นประมาท รวมไปถึงการบันทึกภาพ บันทึกเสียง ที่มีการกล่าวข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทด้วย โดยทั้งนี้ ต้องมีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Defamation Act, 1952 , S.1) โดยการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ เป็นการลดเกียรติภูมิ หรือคุณค่าของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสายตาของบุคคลภายนอกที่มีต่อบุคคลคนนั้น หรือเป็นการทำให้บุคคลอื่นที่ได้ทราบข้อความนั้นรู้สึกโกรธแค้นเกลียดชังบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทดังกล่าว^๕

การหมิ่นประมาท ประเภท Libel โดยทั่วไป จะแบ่งออกเป็น Public Libel และ Private Libel

- Public Libel อาทิ เช่น การหมิ่นประมาทในรัฐสภา (The House of Parliament) , การหมิ่นอำนาจศาล (Contempt of Court), การหมิ่นประมาทบุคคลขณะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล, การหมิ่นประมาทประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ และผู้แทนรัฐต่างประเทศ เป็นต้น

- Private Libel คือ การหมิ่นประมาทบุคคลในเรื่องส่วนตัว คือ เป็นการแสดงข้อมูลอันผิดต่อความเป็นจริงในเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยกระทำในรูปของวัตถุต่าง ๆ เช่น การเขียนข้อความ, รูปภาพ, สื่อสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะทำให้บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้นได้รับความดูหมิ่นเกลียดชังจากบุคคลอื่นได้ ซึ่งผู้ที่เป็นเจ้าของบทความและเจ้าของกิจการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการกระทำอันเป็นความผิดนั้นด้วย

โดยทั่วไปแล้ว Libel ในกฎหมายอังกฤษนั้น ถือว่าเป็นความผิดส่วนตัว และเป็นความผิดทางแพ่ง ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้ผู้หมิ่นประมาทชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการละเมิด แต่อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายอังกฤษ Libel สามารถเป็นความผิดทางอาญาได้ ต่อเมื่อผู้เสียหายได้แสดงให้เห็นในคำฟ้องประเภทที่ต้องมีการไต่สวนเบื้องต้น (Indictment) ว่าการกระทำอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้น

^๕ Earl Jowitt, The Dictionary of English Law (Volume II : L-Z) (London : Sweet & Maxwell Limited, 1959), p.1091.

มีแนวโน้มว่าจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม (Breach of the peace) ซึ่งการพิสูจน์ในศาลอาญานั้น จะไม่พิสูจน์ว่าข้อความนั้นเป็นการหมิ่นประมาทหรือทำให้ผู้นั้นเสียหายอย่างไร แต่จะเป็นการพิสูจน์ว่าข้อความดังกล่าวจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือไม่ต่างหาก^๖

นอกจากนี้ ในกฎหมายอังกฤษ ยังห้ามมิให้มีการพิสูจน์ถึงความจริงในข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้น เว้นแต่ว่า การพิสูจน์ความจริงนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (The Libel Act, 1843, S.6)^๗

ค.) **Slander** การแสดงข้อความอันผิดต่อความเป็นจริง อันเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยกระทำด้วยวาจา หรือในรูปแบบใด ๆ ในทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือสบประมาทบุคคล ดังต่อไปนี้

- กล่าวหาว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน ได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งอาจจะทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาานั้นถูกดำเนินคดีอาญาได้ หรือกล่าวหาว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน เป็นโรคติดต่อร้ายแรงอันเป็นที่รังเกียจของสังคม ซึ่งอาจทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาานั้นถูกเกลียดชัง หรือถูกขับไล่ออกจากสังคม หรือถูกไล่ออกจากตำแหน่งหน้าที่ หรือได้รับความกระทบกระเทือนต่อธุรกิจการค้า (The Defamation Act, 1952, S.2)

- กล่าวหาว่าผู้หญิงหรือเด็กหญิงคนใดคนหนึ่งได้สูญเสียพรหมจรรย์ไปแล้ว หรือเป็นชู้กับชายผู้เป็นสามีของหญิงอื่น (The Slander of Women Act, 1891)

ซึ่งการกล่าวหาทั้งสองข้อกล่าวหาดังกล่าวนี้ ตามกฎหมายอังกฤษเรียกว่า Slander actionable per se

^๖ A.T.Hoolahan, Andrew H. Caldecott and Patrick Moloney "Libel and Slander" in Halsbury's Law of England, ed. Lord Hailsham of St.Marylebone (London : Butterworths, 1979), p. 5.

^๗ Ibid.

นอกจากนี้ ยังมีการกระทำที่เรียกว่า Slander actionable by reason of special damage คือ การหมิ่นประมาทบุคคลด้วยวาจา ซึ่งการหมิ่นประมาทนั้น ได้สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง อันจะสามารถทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทมีสิทธิเรียกให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายให้เป็นพิเศษได้ แต่อย่างไรก็ดี ค่าเสียหายที่ผู้ถูกหมิ่นประมาทจะได้รับ ต้องไม่เกินกว่าความเสียหายที่สามารถพิสูจน์ได้จริง ซึ่งศาลจะเป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าความเสียหายเป็นพิเศษได้ตามความเหมาะสม^๔

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในรูปแบบของ Libel หรือ Slander แม้จะมีข้อความอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตาม หากว่าการกระทำนั้นเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ก็ถือว่าไม่เป็นการหมิ่นประมาทเลยทีเดียว โดยกฎหมายถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ (Privilege) ที่ผู้นั้นมีสิทธิกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งสามารถแบ่งได้ออกเป็นสองประเภท คือ เอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute Privilege) และ เอกสิทธิ์โดยมีเงื่อนไข (Qualified Privilege)

- เอกสิทธิ์เด็ดขาด คือ การกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองว่า หากเป็นการเขียนหรือตีพิมพ์รายงานของทางราชการไปโดยสุจริตในกรณีดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่ามี ความผิดฐานหมิ่นประมาท ได้แก่ รายงานการประชุมรัฐสภา, รายงานการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งในศาล, รายงานคำพิพากษาศาล, รายงานการประชุมของคณะรัฐมนตรี, รายงานการประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรายงานในการดำเนินงานใด ๆ ของรัฐบาล เป็นต้น

- เอกสิทธิ์โดยมีเงื่อนไข คือ การกระทำหรือการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ตีชมด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันประโยชน์ได้เสียส่วนตน หรือปกป้องประโยชน์สาธารณะ หรือคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค หรือเป็นการกระทำโดยปราศจากเจตนาร้าย (Malice) เป็นต้น^๕

^๔ Earl Jowitt, The Dictionary of English Law (Volume II : L-Z), pp. 1647 – 1648.

^๕ A.T.Hoolahan, Andrew H. Caldecott and Patrick Moloney “Libel and Slander” in Halsbury’s Law of England, pp. 95 - 127.

นอกจากนี้ กฎหมายอังกฤษยังได้บัญญัติถึงเรื่องการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการหมิ่นประมาท นอกจากที่การกระทำอันเป็นการหมิ่นประมาทไม่ว่าจะเป็น Slander หรือ Libel ก็ตาม ก็ล้วนแต่เป็นความผิดทางแพ่ง ที่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดให้แก่ตนได้ แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีการร้องขอมาว่าผู้เสียหายนั้นได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ (Special Damages) หากศาลเห็นว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจริง ก็สามารถกำหนดค่าความเสียหายเป็นพิเศษให้ได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้เสียหายยังสามารถเรียกร้องขอให้ศาลบังคับให้ผู้ที่ทำผิดขอมาโทษด้วยการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์โดยใช้ค่าใช้จ่ายของผู้กระทำผิดเองก็ได้ (Apology and Payment into Court by Newspapers or Periodicals) และนอกจากนี้ กฎหมายยังบัญญัติไว้ด้วยว่าในกรณีที่คดียังไม่ยุติ หากว่าผู้กระทำผิดได้สำนึกผิด และได้มาขอมาโทษ และยินยอมที่จะชดใช้เงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย โดยการเอาเงินมาวางศาลแล้ว ศาลจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้หากผู้เสียหายยอมรับคำขอมาและเงินค่าสินไหมทดแทนนั้น ศาลก็จะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ แต่หากผู้เสียหายยังคงขอให้มีการพิจารณาคดีต่อไป ศาลก็จะพิจารณาคดีต่อไป หากได้ความว่าผู้กระทำผิดจริง ศาลจะถือเอาจำนวนเงินที่ผู้กระทำผิดมาวางศาลนั้นหักออกจากเงินค่าสินไหมทดแทนที่จะชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย^{๑๐}

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายอังกฤษที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติในพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ อยู่ในหลาย ๆ ลักษณะ เพียงแต่ในพระราชกำหนดดังกล่าวนั้น ไม่ได้แบ่งแยกการกระทำออกเป็นการหมิ่นประมาทด้วยวาจา และการหมิ่นประมาทด้วยการทำในรูปของวัตถุตั้งเช่นกฎหมายอังกฤษ แต่เมื่อพิจารณาถึงชื่อของตัวพระราชกำหนดนี้เองที่ว่า “...ด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ...” ก็ดี ย่อมเห็นได้ว่า มาจากหลักการแบ่งแยกการกระทำการหมิ่นประมาทออกเป็น Libel และ Slander และการให้ความสำคัญกับเรื่องของการโฆษณาข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทต่อสาธารณชนเป็นสำคัญ ซึ่งก็เห็นได้ว่าเป็นหลักสำคัญของกฎหมายอังกฤษนั่นเอง

^{๑๐} Ibid., p.153 – 155.

อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงเจตนาของการกระทำอันเป็นการหมิ่นประมาท ที่ว่า “ ซึ่งตนมุ่งหมายจะหมิ่นประมาทผู้อื่น ถ้าจะยั่วเข้าให้ผู้อื่นโกรธแค้นด้วยข้อความเท็จที่กล่าวมาแล้ว ที่เป็นเหตุประจานผู้อื่นให้ได้รับความเกลียดชัง ความเยาะเย้ย ฤ็ความสบประมาทดูถูกของมหาชนทั้งหลาย จนเขาต้องเสียชื่อเสียงเกียรติคุณความดีไป”^{๑๑} ก็เห็นได้ว่ามีความใกล้เคียงกับหลักกฎหมายอังกฤษเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ในมาตรา ๖ ของพระราชกำหนดดังกล่าว ยังได้บัญญัติถึงเหตุยกเว้นความผิดที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททั้ง ๘ กรณี ก็มี ความใกล้เคียงกับหลักการในเรื่องของ Privilege ในหลักกฎหมายอังกฤษอย่างมาก รวมไปถึงถึง เรื่องการที่ผู้กระทำความผิดสามารถขอมาโทษและวางเงินต่อศาลเพื่อขอให้คดีสิ้นสุด ตามมาตรา ๑๓ ก็มีความใกล้เคียงกับหลักในกฎหมายอังกฤษดังกล่าว ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบ ในด้านประวัติศาสตร์และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สอดคล้องกันแล้ว จึงสามารถพิจารณาได้ว่า พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ น่าจะ ได้รับอิทธิพลในด้านแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย มาจากหลักกฎหมายอังกฤษดังกล่าว เป็นสำคัญ

(๒) ประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย

ประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย พระราชบัญญัติ ฉบับที่ ๔๕ ค.ศ.๑๘๖๐ เป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศอินเดีย โดยได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมาย อังกฤษ เนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ คือ ประเทศอินเดียได้ตกอยู่ในฐานะอาณานิคมภายใต้ การปกครองของอังกฤษมาตั้งแต่ราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ โดยมีอุปราชแห่งอินเดีย (Viceroy of India) เป็นผู้ปกครองแทนพระมหากษัตริย์อังกฤษ ระบบการปกครอง ระบบกฎหมายและการศาลของ อินเดีย นั้นได้รับเอาแบบอย่างของกฎหมายอังกฤษมาแทบทั้งหมด

^{๑๑} ดู พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ มาตรา ๖

การจัดทำประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย มีขึ้นเมื่อประมาณ ค.ศ.๑๘๔๐ คณะกรรมการร่างกฎหมายอาญาอินเดีย (The First Law Commission) โดยมี Lord Macaulay เป็นประธาน โดยได้พิจารณาเห็นสมควร จัดทำในรูปแบบของประมวลกฎหมายอาญา ตามแบบของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ.๑๘๑๐ แต่ในส่วนเนื้อหาสาระนั้น จะนำเอาหลักการของกฎหมายอังกฤษมาบัญญัติไว้ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับกฎหมายอังกฤษ เมื่อคณะกรรมการร่างกฎหมายคณะแรก จัดทำร่างประมวลกฎหมายเสร็จแล้ว ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขอีกครั้ง โดยมี Sir Bames Peacock ประธานศาลฎีกาแห่งรัฐกัลกัตตา เป็นประธาน และได้นำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อประกาศใช้ ใน ค.ศ.๑๘๖๐ และมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศอินเดียและปากีสถาน ยกเว้นในท้องที่ของรัฐจัมมูและแคชเมียร์ และในเวลาต่อมา ประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย ค.ศ.๑๘๖๐ ฉบับนี้ได้เป็นกฎหมายแม่แบบให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ เทียบเคียงเป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายอาญาภายในประเทศของตนเอง เช่น บังกลาเทศ, เมียนมาร์, ศรีลังกา, มาเลเซีย, สิงคโปร์ และบรูไน^{๑๒}

จากการศึกษา พระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียน ถ้อยคำที่จ่อออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ ตันนิชฐานว่าผู้กร่างกฎหมายน่าจะได้รับอิทธิพลในด้านแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายและฐานความผิดต่าง ๆ จากประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย พระราชบัญญัติ ฉบับที่ ๔๕ ค.ศ.๑๘๖๐^{๑๓} โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาอินเดีย มีรายละเอียดดังนี้^{๑๔}

มาตรา ๔๕๕ การหมิ่นประมาท

ผู้ใดแสดงข้อความ ไม่ว่าจะด้วยการพูด หรืออ่าน หรือแสดงสัญลักษณ์ หรือแสดงกิริยาอาการใด ๆ ซึ่งมองเห็นได้ชัด ทำหรือตีพิมพ์เอกสารใด ๆ อันเป็นการใส่ความบุคคลโดยเจตนาให้ได้รับความเสียหาย หรือรู้ หรือมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่าการใส่ความจะทำให้บุคคลนั้นได้รับความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียง ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการหมิ่นประมาท ยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้

^{๑๒} http://en.wikipedia.org/wiki/Indian_Penal_Code.

^{๑๓} ยอร์ช ปาคูซ์, บันทึกของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, หน้า ๕๐.

^{๑๔} The Indian Penal Code (Act. No.45 of 1860.), Article 499 – 502, 504., (ภาคผนวก ง)

ข้อ ๑ : ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงอันเป็นประโยชน์
ต่อ สาธารณชนทั่วไป

ข้อ ๒ : เป็นการแสดงความเห็นต่อการกระทำในทางปกครองโดย
เจ้าพนักงานของรัฐ

ข้อ ๓ : การแสดงความเห็นต่อการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
ซึ่งเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ

ข้อ ๔ : การรายงานขั้นตอนของการดำเนินคดีที่อยู่ในระหว่างการ
พิจารณาของศาล

ข้อ ๕ : การแสดงความคิดเห็นหรือการให้ถ้อยคำของพยานในศาล

ข้อ ๖ : การติชมเป็นการทั่วไปตามธรรมเนียมวิสัยของสาธารณชน

ข้อ ๗ : การติชมโดยเจตนาบริสุทธิ์โดยบุคคลซึ่งมีอำนาจ โดยชอบ
ด้วยกฎหมายเหนือบุคคลอื่น

ข้อ ๘ : การร้องเรียนหรือการฟ้องร้องโดยเจตนาบริสุทธิ์ต่อองค์กร
ที่มีอำนาจหน้าที่

ข้อ ๙ : การกล่าวอ้างโดยเจตนาบริสุทธิ์เพื่อปกป้องผลประโยชน์
ของตนหรือของคนอื่น

ข้อ ๑๐ : การตักเตือนโดยเจตนาบริสุทธิ์ให้บุคคลหนึ่งทราบถึงความ
ประพฤติกของบุคคลอีกคนหนึ่งเพื่อประโยชน์ของบุคคลนั้น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา ๕๐๐ ระวังโทษของผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

ผู้ใดกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวังโทษจำคุกธรรมดา
มีกำหนดไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐๑ การตีพิมพ์หนังสือหรือภาพพิมพ์เอกสารอันรู้ว่าเป็นการหมิ่นประมาท

ผู้ใดตีพิมพ์หรือทำภาพพิมพ์ซึ่งรู้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ารู้ว่าเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกธรรมดา มีกำหนดไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐๒ การขายสิ่งตีพิมพ์หรือภาพพิมพ์อันเป็นการหมิ่นประมาท

ผู้ใดขาย หรือเสนอเพื่อขายสิ่งตีพิมพ์หรือภาพพิมพ์ใด ๆ โดยรู้ว่ามีข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลอื่นปรากฏอยู่ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกธรรมดา มีกำหนดไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๐๔ การจงใจดูหมิ่นโดยมีเจตนาเพื่อทำลายความสงบเรียบร้อย

ผู้ใดจงใจดูหมิ่น โดยการขู่โทสะผู้อื่น โดยเจตนาหรือรู้ได้ว่า การขู่โทสะนั้นจะเป็นเหตุให้บุคคลนั้นกระทำการอันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือเป็นเหตุให้บุคคลนั้นกระทำความผิดอาญาอื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุก มีกำหนดไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ จากการศึกษารเปรียบเทียบบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาท ตามพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำที่ออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ พบว่า มีความคล้ายคลึงกันในส่วน จึงสามารถสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่า บทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามที่ปรากฏในพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดจาเขียนถ้อยคำที่ออกโฆษณาการ ร.ศ.๑๑๘ บางส่วนน่าจะได้รับอิทธิพลในการวางรูปแบบและแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย มาจากประมวลกฎหมายอาญาอินเดียซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ ๔

(๓) ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี

ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ นั้น ได้รับอิทธิพลในการบัญญัติความผิดในหลายส่วนมาจากประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี ฉบับลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ค.ศ.๑๘๘๐ และฉบับลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๑๘๓๐ โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี มีรายละเอียดดังนี้^{๑๕}

มาตรา ๒๗๘ ความผิดต่อพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน พระราชินี รัชทายาท และพระบรมราชตระกูล

ผู้ใดกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อพระเกียรติยศหรือพระบรมเชษานุภาพของพระมหากษัตริย์ หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๒ ถึง ๗ ปี

ผู้ใดกระทำการเช่นว่านั้น ต่อพระราชินี หรือ รัชทายาท ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๕ ปี

ผู้ใดกระทำการเช่นว่านั้น ต่อพระบรมราชตระกูลพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการกระทบกระเทือนความทรงจำที่มีต่อพระเกียรติยศของพระบรมราชตระกูลพระองค์ใดซึ่งสิ้นพระชนม์ไปแล้ว หรือกระทบต่อพระบรมราชตระกูลซึ่งยังทรงพระชนม์อยู่ ไม่ว่าจะเป็นพระองค์ที่ทรงอยู่ลำดับเหนือขึ้นไป หรือพระองค์ที่ทรงเป็นเชื้อสายลงมาโดยตรงของพระมหากษัตริย์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน หรือพระราชินี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๓ ปี

มาตรา ๒๘๗ ความผิดต่อเกียรติยศชื่อเสียงของประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ

ผู้ใดซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรอิตาลีกระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อเกียรติยศชื่อเสียงหรือศักดิ์ศรีของประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๓ ปี

^{๑๕} Codice Penale e Codice di procedura penale (addi 19 ottobre 1930 e Vigenti dal 1 luglio 1931.), Article 278, 297, 298, 594 – 599. (ภาคผนวก ง)

มาตรา ๒๕๘ ความผิดที่ได้กระทำต่อผู้แทนรัฐต่างประเทศ

บทบัญญัติทั้งสามมาตราข้างต้นดังกล่าวมานี้ * ให้บังคับใช้โดยอนุโลมในกรณีที่การกระทำดังกล่าวนั้นได้กระทำต่อผู้แทนรัฐต่างประเทศ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งมาสู่รัฐบาลในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะหัวหน้าผู้แทนทางการทูต โดยเหตุที่เขาได้กระทำการตามหน้าที่นั้น

มาตรา ๕๕๔ การดูหมิ่นซึ่งหน้า

ผู้ใดกระทำการอันเป็นการลดเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีของบุคคลโดยกระทำซึ่งหน้า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

ผู้ใดกระทำการดังกล่าวด้วยการติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรเลข หรือโทรศัพท์ หรือด้วยการเขียน หรือรูปภาพถึงยังบุคคลผู้ถูกดูหมิ่นนั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ผู้กระทำอาจต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หากว่าการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นนั้นประกอบด้วยลักษณะการกระทำอันเป็นพิเศษ

ผู้กระทำอาจต้องระวางโทษสูงขึ้นได้ หากว่าการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นนั้นได้กระทำต่อหน้าบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป

มาตรา ๕๕๕ การหมิ่นประมาท

ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตราข้างต้น ** และได้กระทำโดยการแจ้งข้อความดังกล่าวต่อบุคคลอื่นเกินกว่าหนึ่งคนขึ้นไป อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

หากการกระทำเช่นว่านี้ได้กระทำโดยประกอบด้วยลักษณะการกระทำอันเป็นพิเศษ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

* หมายถึง มาตรา ๒๕๕ ความผิดต่อชีวิตของประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ, มาตรา ๒๕๖ ความผิดต่อเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ และมาตรา ๒๕๗ ความผิดต่อเกียรติยศชื่อเสียงของประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ

** หมายถึง มาตรา ๕๕๔ ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า

หากการกระทำเช่นว่านี้ได้กระทำโดยการ โฆษณาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ว่าโดยวิธีการใด ๆ อันเป็นการเผยแพร่สู่สาธารณชน หรือกระทำลงในเอกสารมหาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๓ ปี หรือปรับไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท

หากการกระทำเช่นว่า เป็นการหมิ่นประมาทต่อสถาบันนิติบัญญัติ, สถาบันบริหาร หรือสถาบันศาล หรือผู้แทนของสถาบัน หรือเจ้าพนักงานในสถาบันดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษสูงขึ้น

มาตรา ๕๕๖ ข้อจำกัดในการพิสูจน์ความจริง

ภายใต้บังคับของบทบัญญัติทั้งสองมาตราข้างต้น จำเลยจะร้องขอให้มีการพิสูจน์ถึงข้อความที่เกี่ยวกับบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้นว่าเป็นความจริง เพื่ออ้างเป็นข้อต่อสู้ของตนไม่ได้

แต่อย่างไรก็ดี หากว่าการกระทำดังกล่าวนี้มีลักษณะการกระทำอันเป็นพิเศษ ซึ่งโจทก์และจำเลยได้ตกลงกันก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาว่าจะให้มีการพิสูจน์ความจริงของข้อความที่เป็นการหมิ่นประมาทนั้น โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณาก็สามารถทำได้

มาตรา ๕๕๗ คำร้องทุกข์ของผู้ถูกหมิ่นประมาทและการสิ้นสุดของข้อกล่าวหา

การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๕๔ และมาตรา ๕๕๕ จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์จากผู้ถูกหมิ่นประมาท

หากในกรณีที่ผู้ถูกหมิ่นประมาท และจำเลย ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่ายจากสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสองของมาตรา ๕๕๖ ถือว่าคำร้องทุกข์นั้นได้ถูกทิ้งหรือถูกถอนโดยปริยาย

หากผู้ถูกหมิ่นประมาทได้ตายลงเสียก่อนที่ระยะเวลาการร้องทุกข์นั้นจะสิ้นสุดลง หรือการกระทำอันเป็นความผิดดังกล่าวนั้นเป็นการกระทบกระเทือนต่อความทรงจำที่บุคคลมีต่อผู้ตาย ญาติสายโลหิตใกล้ชิดหรือบิดามารดาบุญธรรมหรือบุตรบุญธรรมแล้วแต่กรณีสามารถเป็นผู้ร้องทุกข์ได้ และสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสองของมาตรา ๕๕๖ ก็สืบทอดมาสู่ญาติผู้ร้องทุกข์นั้นด้วย

มาตรา ๕๕๘ ข้อความหรือถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทที่ได้นำเสนอต่อศาลหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

การกระทำอันเป็นการหมิ่นประมาทที่อยู่ในรูปของลายลักษณ์อักษรหรือถ้อยคำที่กระทำโดยคู่ความหรือทนายความของคู่ความที่ได้กระทำในระหว่างการเบิกความต่อศาลหรือต่อหน้าเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองนั้น ไม่สามารถถือเป็นความผิดที่สามารถลงโทษได้ หากว่าได้เบิกความไปภายในขอบเขตของการดำเนินคดีในศาล หรือในขอบเขตแห่งการกระทำทางปกครองนั้น

ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณายุ่่นั้น อาจเตือนคู่ความหรือทนายความให้อยู่ในระเบียบศาล หรืออาจสั่งให้ผู้นั้นระงับหรือถอนคำเบิกความนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน และกำหนดเงินเพื่อให้ผู้นั้นจ่ายเป็นค่าชดเชยแทนความเสียหายที่ไม่ใช่ความเสียหายทางการเงิน เมื่อใดก็ตามที่การเบิกความนั้นไม่สามารถระงับหรือถอนได้ในขณะนั้น ศาลก็อาจมีคำสั่งเช่นว่านั้นในขณะที่มีคำพิพากษาก็ได้

มาตรา ๕๕๙ การโต้ตอบและการยั่วโทสะ

ในกรณีที่มีการกระทำตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๕๔ หากปรากฏว่าการโต้ตอบกันระหว่างสองฝ่าย ศาลอาจลงโทษปรับทั้งสองฝ่ายหรือไม่ลงโทษฝ่ายใดเลยก็ได้

ผู้ใดกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๕๔ หรือ ๕๕๕ ด้วยโทสะอันเกิดจากการกระทำโดยมิชอบของอีกฝ่ายหนึ่ง และได้กระทำลงในช่วงขณะนั้นทันที ผู้นั้นได้รับยกเว้นโทษ

บทบัญญัติในวรรคแรกของมาตรานี้อันอนุโลมให้รวมถึงจำเลยซึ่งมีได้ร้องทุกข์อันเนื่องมาจากเขานั้น ได้ถูกกระทำเช่นนั้นด้วย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างประมวลกฎหมายอาญาอัตรา และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แล้ว จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับมีความใกล้เคียงกันในบางส่วน จึงสามารถสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่า บทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ บางมาตราน่าจะได้รับการตีความรูปแบบและแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายมาจากประมวลกฎหมายอาญาอัตรา ดังที่จะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ ๔

(๔) ประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์

ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ นั้น ผู้ร่างได้รับอิทธิพลแนวความคิดในการบัญญัติความผิดจากประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ ฉบับลงวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ.๑๘๘๑^{๖๖} โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ มีรายละเอียดดังนี้^{๖๗}

มาตรา ๑๑๑ ผู้ใดจงใจหมีนประมาทพระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๔*

มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดจงใจหมีนประมาทพระราชินี รัชทายาท หรือพระชายา หรือพระสวามีของรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๔ ปี หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๔

มาตรา ๑๑๘

๑. ผู้ใดจงใจหมีนประมาทประมุขแห่งรัฐ หรือบุคคลในคณะรัฐบาลของประเทศซึ่งมีสัมพันธไมตรี ขณะที่บุคคลดังกล่าวกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๔

๒. ความผิดตามวรรค ๑ ให้บังคับใช้โดยอนุโลมในกรณีที่มีการจงใจหมีนประมาทผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ด้วย

^{๖๖} ยอร์ช ปาคูซ์, บันทึกของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, หน้า ๕๐.

^{๖๗} The Dutch Penal Code (Act of March 3rd, 1881.), Article 111, 112, 118, 261, 262, 266, 267, 270. (ภาคผนวก ง)

* ตามประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ มาตรา ๒๓ (๓) ได้กำหนดลำดับขั้นของระวางโทษปรับไว้เป็น ๖ สถาน คือ สถานที่ ๑ โทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ กิลเดอร์, สถานที่ ๒ โทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ กิลเดอร์, สถานที่ ๓ โทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ กิลเดอร์, สถานที่ ๔ โทษปรับไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ กิลเดอร์, สถานที่ ๕ โทษปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ กิลเดอร์ และสถานที่ ๖ โทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ กิลเดอร์.

มาตรา ๒๖๑

๑. ผู้ใดจงใจดูหมิ่นเกียรติหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น โดยกล่าวอ้างว่าบุคคลดังกล่าวนั้นมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นการชัดแจ้งว่ามีเจตนาจะให้สาธารณชนรับทราบถึงข้อกล่าวอ้างดังกล่าวนั้น เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยวาจา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๓

๒. หากปรากฏว่าได้มีการกระทำโดยเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรูปภาพ ซึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดได้เผยแพร่ออกไป นำแสดงออกต่อสาธารณชน หรือปิดประกาศ หรือเพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบข้อความดังกล่าวทั้งหมด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยวัตถุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๓

๓. ไม่ว่าจะเป็นการหมิ่นประมาทด้วยวัตถุหรือการหมิ่นประมาทด้วยวาจา ก็ตาม หากผู้กระทำความผิดนั้นได้ทำลงไปด้วยความจำเป็นในการป้องกันส่วนได้เสียของตนเอง หรือโดยเจตนาสุจริต ผู้นั้นอาจอ้างได้ว่าข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

มาตรา ๒๖๒ ผู้ใดกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยวาจา หรือหมิ่นประมาทด้วยวัตถุ โดยทั้งที่รู้ว่าคำกล่าวหาของตนนั้นไม่เป็นความจริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทอย่างร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๔

มาตรา ๒๖๖

๑. การกระทำอันเป็นการหมิ่นประมาทอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่สามารถจัดได้ว่าเป็นการหมิ่นประมาทด้วยวาจา หรือการหมิ่นประมาทด้วยวัตถุ ซึ่งได้กระทำลงท่ามกลางสาธารณชนไม่ว่าจะโดยการพูด หรือโดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยรูปภาพ หรือโดยกล่าวต่อหน้าบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทในขณะนั้น หรือด้วยวิธีการอื่น หรือกระทำโดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรูปภาพส่งหรือเสนอให้ต่อบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทในขณะนั้น ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทธรรมดา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๒

๒. การแสดงความคิดเห็นเพื่อปกป้องสาธารณประโยชน์ และไม่ได้มีเจตนาจะทำให้เกิดความผิดทางอาญาดังกล่าวและไม่อาจคาดหมายได้ว่าผู้กล่าวอ้างมีเจตนามุ่งหมาย เช่นว่านั้น ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษฐานหมิ่นประมาทธรรมดา

มาตรา ๒๖๗ ระวังโทษตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น จะต้องเพิ่มโทษขึ้นอีกหนึ่งในสามส่วน หากปรากฏว่าการหมิ่นประมาทได้กระทำต่อบุคคลดังต่อไปนี้

- (๑) หน่วยงานฝ่ายปกครอง, หน่วยงานสาธารณะ หรือสถาบันทางการเมือง
- (๒) ข้าราชการคนใดคนหนึ่งในขณะที่กำลังปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๒๗๐

๑. ผู้ใดจงใจหมิ่นประมาทผู้ตายไม่ว่าจะกระทำโดยวัตถุหรือวาจา อันเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ของผู้ตายนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือระวางโทษปรับในสถานที่ ๒

๒. ความผิดดังกล่าวจะฟ้องร้องได้ต่อเมื่อได้มีการยื่นคำร้องทุกข์โดยญาติเชื้อสายใกล้ชิดของผู้ตาย ไม่ว่าจะเป็ญติร่วมสายโลหิตเดียวกัน หรือญาติเกี่ยวดองกันในทางสายตรง หรือญาติที่เป็นสายลูกพี่ลูกน้องชั้นเดียวกันหรือคนละชั้น หรือคู่สมรสของผู้ตาย

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติที่คล้ายกับบทบัญญัติที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ บางส่วน จึงสามารถสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่า บทบัญญัติความผิดอาชญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ บางส่วน บางมาตรา น่าจะได้รับอิทธิพลการวางรูปแบบและแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายมาจากประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ ดังที่จะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ ๔

(๕) ประมวลกฎหมายอาญาฮังการี

ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ผู้กร่างกฎหมายได้รับอิทธิพลในด้านแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายและฐานความผิดต่าง ๆ จากประมวลกฎหมายอาญาฮังการีอันประกอบด้วย ประมวลกฎหมายอาญาฮังการี ว่าด้วยความผิดอุกฤษโทษและมรรยโทษ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ.๑๘๗๘ และประมวลกฎหมายอาญาฮังการี ว่าด้วยความผิดลหุโทษ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๗๘^{๑๔} โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐานคูหมีนและหมีนประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญาฮังการี มีรายละเอียดดังนี้^{๑๕}

มาตรา ๒๕๘ การหมีนประมาท

(๑) ผู้ใดแกล้งหรือเผลอลือชื่อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอื่น หรือแสดงออกซึ่งข้อเท็จจริงซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำของบุคคลอื่น ผู้นั้นกระทำความผิดมรรยโทษ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือต้องใช้แรงงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือถูกปรับ

(๒) ผู้กระทำความผิดอาจต้องระวางโทษจำคุก ๒ ปี หากว่าการหมีนประมาทได้กระทำดังนี้

- ก) โดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือมีความมุ่งร้าย
- ข) กระทำลงต่อหน้าสาธารณชนจำนวนมาก
- ค) ทำให้บุคคลนั้นเสียประโยชน์อันพึงได้

มาตรา ๒๕๙ การหมีนประมาทด้วยวาจา

(๑) ผู้ใดกระทำการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๘ โดยแสดงข้อความอันเป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือทำด้วยประการใด ๆ ดังต่อไปนี้

^{๑๔} ยอร์ช ปาคูซ์, บันทึกของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วิวัฒนกุล, หน้า ๕๐.

^{๑๕} The Criminal Code of Hungary (Act of 1878.), Article 258 – 261, 273. (ภาคผนวก ง)

ก) แสดงข้อความอันทำให้เกิดความเสียหายต่ออาชีพการงาน
ของบุคคลผู้นั้น หรือกิจกรรมที่ผู้นั้นมีต่อสังคมให้สาธารณชนได้รับทราบ

ข) กระทบต่อหน้าสาธารณชนจำนวนมาก

ผู้นั้นกระทำความผิดมิชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือต้อง
ใช้แรงงานเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือถูกปรับ

(๒) ผู้ใดหมิ่นประมาทด้วยวาจาและมีการทำร้ายร่างกายด้วย ต้องระวางโทษ
เช่นเดียวกับ (๑)

มาตรา ๒๖๐ การหมิ่นประมาทผู้ตาย

ผู้ใดทำลายความทรงจำอันดีงามเกี่ยวกับบุคคลผู้ตายด้วยประการใด ๆ
ตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๕๘ และมาตรา ๒๕๙ ผู้นั้นกระทำความผิดมิชอบ ต้องระวางโทษ
เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

มาตรา ๒๖๑ การพิสูจน์ความจริงของข้อความ

(๑) ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดตามที่
บัญญัติในมาตรา ๒๕๘ ถึงมาตรา ๒๖๐ หากปรากฏว่าข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้น
เป็นความจริง

(๒) การพิสูจน์ความจริงของข้อความนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการกล่าวอ้าง
ว่าการหมิ่นประมาทนั้น ได้กระทำลงเพื่อป้องกันประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นสิทธิอันชอบธรรม
ตามกฎหมาย

มาตรา ๒๗๓ คำร้องทุกข์

(๑) ผู้กระทำความผิดตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๕๘ ถึงมาตรา ๒๖๐ จะถูก
ดำเนินคดีและลงโทษได้ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย

(๒) ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๖๐ ให้ญาติที่
ใกล้ชิดหรือทายาทของผู้ตายเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องทุกข์แทนผู้ตาย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาอังกาเรี ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า มีบทบัญญัติบางมาตรา ที่มีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติที่ปรากฏใน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ยกตัวอย่างเช่น การพิสูจน์ความจริงของข้อความ ตามมาตรา ๒๖๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายอาญาอังกาเรี มีถ้อยความคล้ายกับบทบัญญัติ มาตรา ๒๘๔ (๑) แห่ง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ในส่วนที่จำเลยสามารถขอให้มีการพิสูจน์ความจริงของข้อความที่ว ่า เป็นการหมิ่นประมาทได้ในกรณีที่เป็นสาธารณประโยชน์

(๖) ประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์

จากการศึกษาพบว่า ผู้ร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ได้รับอิทธิพล ทางด้านแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายและบทบัญญัติต่าง ๆ บางส่วน มาจากประมวลกฎหมาย อาญาอียิปต์ สำหรับศาลที่พิจารณาคดีสำหรับคนพื้นเมือง ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๐๔^{๒๐} โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาท ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ได้รับอิทธิพลในการบัญญัติความผิดจากประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์นั้น ปรากฏหลักฐาน ว่า มาตรา ๒๘๒ - ๒๘๔ เรื่องเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ได้รับเอาแนวความคิดมาจาก มาตรา ๒๖๑ - ๒๖๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์ และ มาตรา ๒๘๕ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ได้รับแนวความคิดมาจาก มาตรา ๒๖๖ แห่ง ประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์^{๒๑}

(๗) ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส

จากการศึกษา พบว่าในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ผู้กร่าง ได้คำนึงถึงแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมาย และบทบัญญัติความผิดอาญาในประมวลกฎหมาย อาญาฝรั่งเศส ค.ศ.๑๘๑๐ ด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้น วางอยู่บน พื้นฐานของการจำแนกความร้ายแรงของการกระทำความผิดออกเป็นสามระดับ คือ

^{๒๐} ยอร์ช ปาดูซ์, บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, หน้า ๕๑.

^{๒๑} Georges Padoux, Code Pénal du Royaume de Siam (Version Française avec une introduction et des notes) (Paris : Imprimerie Nationale, 1909.), pp.74 – 76.

อุกฉัยโทษ (Crime), มัธยโทษ (Délit) และลหุโทษ (Contraventions) ทำให้ระบบกฎหมายและศาลของฝรั่งเศส มีข้อจำกัดและความยุ่งยากในการที่จะนำมาปรับใช้ในกฎหมายไทย ดังนั้น ผู้ร่างกฎหมายจึงมิได้รับเอารูปแบบของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาทั้งหมด โดยเลือกคัดสรรมาจากประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี และประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นแทน^{๒๒}

แต่อย่างไรก็ดี ด้วยความที่ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้นเป็นแม่แบบของประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ ๆ ในนานาอารยประเทศ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสหลายท่าน ได้มีบทบาทในการร่างกฎหมายของประเทศต่าง ๆ รวมถึงเป็นกรรมการร่างกฎหมายของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ด้วย และนอกจากนั้น จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏก็เห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศต่าง ๆ ที่ไทยรับเอาเป็นรูปแบบหลักในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ อาทิเช่น ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี ประมวลกฎหมายอาญาเบลเยียม ประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ ก็ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ.๑๘๑๐ ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ยังปรากฏว่า ในการยกร่างประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ในส่วนเกี่ยวกับบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและการหมิ่นประมาท ได้มีการอ้างอิงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ.๑๘๑๐ ด้วย^{๒๓} โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้^{๒๔}

^{๒๒} ยอร์ช ปาคูซ์, บันทึกของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗) แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, หน้า ๕๑-๕๖.

^{๒๓} คณะกรรมการกฤษฎีกา, "Comparative Legislation concerning Offence against Chief of States. etc.", ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๘๒.

^{๒๔} Code Pénal (en 1810 et amendment en 1957.) Livre III., Article 222, 223, 224, 373. (ภาคผนวก ง)

มาตรา ๒๒๒ ผู้ใดกระทำการอันเป็นการดูหมิ่น ไม่ว่าจะด้วยวาจา หรือ เอกสารข้อเขียน หรือรูปภาพที่มีได้ตีพิมพ์เผยแพร่ โดยเจตนาที่จะให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือลูกขุนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือด้วยเหตุอันเนื่องมาจากที่บุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ผู้นั้นต้องระวางโทษ จำคุก ตั้งแต่ ๑๕ วัน ถึง ๒ ปี

หากการกระทำความผิดเป็นการดูหมิ่นดังกล่าวได้กระทำด้วยวาจาในศาล ในขณะที่พิจารณาพิพากษาคดี ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๕ ปี

มาตรา ๒๒๓ การกระทำความผิดเป็นการดูหมิ่นด้วยกิริยาอาการ หรือด้วยการ ข่มขู่ต่อหน้า หรือส่งเป็นวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวต่อผู้พิพากษา หรือลูกขุน คนใดคนหนึ่ง ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือด้วยเหตุอันเนื่องมาจากที่บุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษตั้งแต่ ๑ เดือน ถึง ๖ เดือน หากว่าการกระทำนั้นได้กระทำลงในศาลในขณะที่ พิจารณาพิพากษาคดี ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ เดือน ถึง ๒ ปี

มาตรา ๒๒๔ การกระทำความผิดเป็นการดูหมิ่นด้วยวาจา หรือแสดงกิริยา หรือข่มขู่ ที่ได้กระทำต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ในขณะที่ ปฏิบัติหน้าที่ หรือด้วยเหตุอันเนื่องมาจากที่บุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ ๖ วัน ถึง ๑ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ ฟรังก์ ถึง ๒๔,๐๐๐ ฟรังก์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗๓ ผู้ใดได้กระทำการด้วยวิธีอย่างใดก็ตาม อันเป็นการ หมิ่นประมาทบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคน โดยได้กระทำลงต่อหน้าเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับแต่งตั้งตาม กฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง ของบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๕ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ ฟรังก์ ถึง ๑ ล้านฟรังก์

ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการตีพิมพ์คำพิพากษาทั้งหมด หรือบางส่วน ในหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับ โดยจำเลยต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง

ในกรณีที่ข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้น เป็นข้อเท็จจริงอันเป็นการยืนยันถึงการกระทำความผิดที่จะทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทนั้นต้องได้รับโทษทางอาญา หากพิจารณาได้ความแล้วว่าผู้หมิ่นประมาทมิได้กระทำความผิด, หรือมีการสั่งยกฟ้อง, หรือมีคำชี้แจง หรือมีการสั่งไม่รับฟ้องผู้ถูกหมิ่นประมาทโดยผู้พิพากษา, เจ้าหน้าที่ของรัฐ, ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างของผู้ถูกหมิ่นประมาทนั้น ผู้ถูกหมิ่นประมาทมีอำนาจที่จะดำเนินคดีต่อไปได้โดยอาศัยภายใต้บังคับของ บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น

ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีภายใต้บังคับของบทบัญญัติดังกล่าวนี้สามารถสั่งให้รอกการพิจารณาได้ หากว่าผู้ที่ถูกหมิ่นประมาท ได้ยื่นคำฟ้องเข้ามาเพื่อให้ศาลพิจารณา

(๘) ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น

จากการศึกษา พบว่าในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ผู้ร่าง ได้รับอิทธิพลในด้านแนวความคิดในการวางรูปแบบ ประมวลกฎหมาย และบทบัญญัติความผิดจากประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ฉบับปรับปรุงแก้ไข ค.ศ.๑๘๐๓ และฉบับตรวจชำระ ค.ศ.๑๘๐๗ เป็นอันมาก ^{๒๕} เนื่องจากการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ นั้น ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการที่ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศแรกในเอเชียที่สามารถร่างประมวลกฎหมาย จนสามารถขอกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก ได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยประสบอยู่ในขณะนั้น นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นเป็นประมวลกฎหมายที่มีความทันสมัย และได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการวางรูปแบบและบทบัญญัติที่เข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งสามารถทำความเข้าใจและนำมาปรับใช้ได้ไม่ยาก ดังนั้น ผู้ยกร่างจึงเลือกเอาประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น มาเป็นแบบอย่างในการยกร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแบ่งกฎหมายอาญาออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคบทบัญญัติทั่วไป และภาคเกี่ยวกับความผิดและบทกำหนดโทษ ^{๒๖}

^{๒๕} ยอร์ช ปาคูซ์, บันทึกรายของนายยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, หน้า ๕๑.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕ - ๕๖.

ในส่วนของบทบัญญัติความผิดอาชญาฐานคูหมีนและหมิ่นประมาทนั้น จากหลักฐานปรากฏว่า ในการร่างประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ผู้ร่างได้มีการอ้างอิงบทบัญญัติจากประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นบางมาตรา^{๒๓} มาปรับใช้ในการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาด้วย โดยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ความผิดอาชญาฐานคูหมีนและหมิ่นประมาท มีรายละเอียดดังนี้^{๒๔}

มาตรา ๗๔ ผู้ใดกระทำการอันแสดงถึงความไม่เคารพต่อสมเด็จพระจักรพรรดิ, สมเด็จพระอัยยิกา, สมเด็จพระบรมราชชนนี, สมเด็จพระจักรพรรดินี, พระราชโอรส หรือพระราชธิดา และรัชทายาท ผู้นั้นต้องระวางโทษถูกใช้แรงงานหนักไม่น้อยกว่า ๓ เดือน แต่ไม่เกิน ๕ ปี

ระวางโทษในบทบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับโดยอนุโลมในกรณีที่มีผู้ใดกระทำการอันแสดงถึงความไม่เคารพต่อวิหารหลวงหรือสุสานหลวงของสมเด็จพระจักรพรรดิ

มาตรา ๗๖ ผู้ใดกระทำการอันแสดงถึงความไม่เคารพต่อสมาชิกของพระบรมราชตระกูล ผู้นั้นต้องระวางโทษถูกใช้แรงงานหนักไม่น้อยกว่า ๒ เดือน แต่ไม่เกิน ๔ ปี

มาตรา ๕๐ (วรรคสอง) ผู้ใดคูหมีนพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดีของรัฐต่างประเทศ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในจักรวรรดิญี่ปุ่น ผู้นั้นต้องระวางโทษถูกใช้แรงงานหนักไม่น้อยกว่า ๓ ปี แต่จะฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ต่อเมื่อมีคำร้องขอของรัฐบาลต่างประเทศเท่านั้น

มาตรา ๕๑ (วรรคสอง) ผู้ใดจงใจคูหมีนผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งมาสู่จักรวรรดิญี่ปุ่น ผู้นั้นต้องระวางโทษถูกใช้แรงงานหนักไม่น้อยกว่า ๒ ปี แต่จะฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ต่อเมื่อมีคำร้องขอของผู้เสียหายเท่านั้น

^{๒๓} คณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ครั้งที่ ๖๐,๑๗๘/๒๔๕๒”, ๓๐ ธันวาคม ๒๔๕๒.

^{๒๔} The Penal Code of Japan (Law No.45 of April 24th ,1907.), Article 74, 76, 90, 91, 230, 231, 232. (ภาคผนวก ง)

มาตรา ๒๓๐ ผู้ใดกระทำการอันละเมิดต่อเกียรติยศชื่อเสียงของผู้อื่น โดยเปิดเผยข้อความต่อสาธารณะ โดยไม่ว่าข้อความนั้นจะเป็นความจริงหรือความเท็จก็ตาม ผู้นั้น ต้องระวางโทษถูกใช้แรงงานหนัก หรือจำคุกไม่น้อยกว่า ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ เยน

ผู้ใดกระทำการอันละเมิดต่อเกียรติยศชื่อเสียงของผู้ตาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ เว้นเสียแต่การละเมิดนั้นเกิดจากการใส่ความอันเป็นเท็จ

ผู้ใดกระทำการดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าต่อหน้าสาธารณชน แม้ว่าจะมิใช่การเปิดเผยข้อความก็ตาม ผู้นั้นต้องระวางโทษกักขัง* หรือปรับสถานเบา**

มาตรา ๒๓๒ การกระทำความผิดอาญาในหมวดนี้ จะทำการฟ้องร้อง นำคดีขึ้นสู่ศาลได้ต่อเมื่อได้รับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จะเห็นได้ว่า มีบทบัญญัติบางส่วนที่มีความคล้ายคลึงกันในถ้อยความหรือเจตนารมณ์ของ บทบัญญัติ จึงสามารถสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่า บทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและ หมิ่นประมาทตามที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ บางส่วนน่าจะได้รับอิทธิพลการวาง รูปแบบของการบัญญัติกฎหมายและแนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายมาจากประมวลกฎหมาย อาญาญี่ปุ่น ดังที่จะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ ๔

* ตามประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น มาตรา ๑๖ โทษกักขัง หมายถึง การกักขังไม่น้อยกว่า ๑ วัน แต่ไม่เกินกว่า ๓๐ วัน

** ตามประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น มาตรา ๑๗ โทษปรับสถานเบา หมายถึง ปรับเป็นเงิน ไม่น้อยกว่า ๑๐ เซ็น แต่ไม่เกินกว่า ๒๐ เยน

(๘) ประมวลกฎหมายอาญาสวิส

จากการศึกษา พบว่า ในขณะที่มีการร่างประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ คณะกรรมการร่างกฎหมายได้นำเอาประมวลกฎหมายอาญาของสมาพันธรัฐสวิส ฉบับลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ค.ศ.๑๘๓๗ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ค.ศ.๑๘๕๐) มาใช้ในการอ้างอิง และพิจารณาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอื่น และในส่วนของ ความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทในการร่างประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ปรากฏว่าผู้ร่างได้ วางรูปแบบและองค์ประกอบความผิด โดยอาศัยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาสวิส เป็น หลักสำคัญ ซึ่งทำให้ความผิดฐานหมิ่นประมาท มีองค์ประกอบความผิดที่แตกต่างไปจากที่เคย บัญญัติไว้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ บางประการ โดยบทบัญญัติความผิดอาญาฐาน หมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาสวิส ปรากฏใน หมวดความผิดต่อชื่อเสียง และการล่วงละเมิด ต่อความลับส่วนบุคคล (Délit contre L'Honneur. :Violation de secret privés.) มาตรา ๑๗๓^{๒๕}

มาตรา ๑๗๓

๑. ผู้ใดกล่าวต่อบุคคลอื่น เป็นการใส่ความผู้หนึ่งผู้ใดก็ดี หรือเป็นการ กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้หนึ่งผู้ใดก็ดี อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อเกียรติยศ หรือเป็นการยืนยัน ข้อเท็จจริงอย่างใดอันเป็นการประทุษร้ายต่อชื่อเสียงของผู้อื่น

ผู้ใดใส่ความด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าหกเดือน หรือต้องระวางโทษปรับ

๒. ผู้กระทำการหมิ่นประมาทนั้นจะได้รับการยกเว้นโทษ หากว่าผู้นั้น สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นเป็นความเป็นจริง หรือผู้นั้นมีเหตุอันควรเชื่อโดย สุจริตได้ว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง

๓. ผู้กระทำการหมิ่นประมาทจะไม่ได้รับอนุญาตให้พิสูจน์พยาน หลักฐานและอาจถูกลงโทษได้ หากว่าการหมิ่นประมาทนั้น เป็นการหมิ่นประมาทในเรื่องที่ ไม่เป็นสาธารณประโยชน์ หรือเป็นเรื่องที่ไม่มีเหตุผลเพียงพอ โดยเฉพาะเป็นการกล่าวใส่ความถึง เรื่องความเสื่อมเสียของบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวหรือชีวิตครอบครัว

^{๒๕} Code Pénal Suisse, (du 21 Décembre 1937 et nouvelle teneur selon du 5 Octobre 1950.), Article 173. (ภาคผนวก ง)

๔. หากผู้กระทำการหมิ่นประมาทได้สำนึกตนว่าการกระทำของตนนั้น เป็นความผิดและยินยอมถอนข้อความดังกล่าวเสีย ศาลอาจพิจารณาลดโทษหรือให้งดโทษเสียก็ได้

๕. หากปรากฏว่าผู้กระทำการหมิ่นประมาทไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ ว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง หรือปรากฏชัดแจ้งว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นขัดต่อ ความจริงโดยสิ้นเชิง หรือผู้นั้นยินยอมถอนข้อความหมิ่นประมาทนั้นเสีย ศาลอาจบันทึกไว้ใน คำพิพากษาหรือจดไว้ในรายงานกระบวนพิจารณาด้วยก็ได้

จากบทบัญญัติมาตรา ๑๗๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญาสาวิส ดังกล่าว เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ จะเห็นได้ว่ามีความ ใกล้เคียงกันในบางส่วน ยกตัวอย่างเช่น

ก.) ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา ๑๗๓ ข้อ ๑ วรรคหนึ่ง แห่ง ประมวลกฎหมายอาญาสาวิส ความว่า "ผู้ใดกล่าวต่อบุคคลอื่น เป็นการใส่ความผู้หนึ่งผู้ใดก็ดี หรือ เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้หนึ่งผู้ใดก็ดี อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อเกียรติยศ หรือเป็น การยืนยันข้อเท็จจริงอย่างใดอันเป็นการประทุษร้ายต่อชื่อเสียงของผู้อื่น"^{๓๐} นั้น จะเห็นได้ว่า มีข้อความที่ใกล้เคียงกับ บทบัญญัติ มาตรา ๓๒๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ ความว่า "ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือ ถูกเกลียดชัง..."^{๓๑} โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ประกอบความผิด ซึ่งกำหนดว่าแม้เพียงเป็นการใส่ความ ต่อบุคคลอื่นแม้เพียงคนเดียวก็เป็นความผิดแล้ว

ข.) การพิสูจน์ความจริงของข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาท ตามมาตรา ๑๗๓ ข้อ ๒ และ ๓ แห่งประมวลกฎหมายอาญาสาวิส จะเห็นได้ว่า มีความใกล้เคียงกับ บทบัญญัติ มาตรา ๓๓๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๕๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลของการ พิสูจน์ ที่ว่า หากจำเลยสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้อง รับโทษ และเงื่อนไขในการขอพิสูจน์ คือ จะต้องเป็นเรื่องที่เป็นสาธารณประโยชน์ และไม่ใช่วัตถุ ส่วนตัว

^{๓๐} ประมวลกฎหมายอาญาสาวิส มาตรา ๑๗๓ ข้อ ๑ วรรคหนึ่ง.

^{๓๑} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖.

ตามที่ได้ศึกษามาทั้งหมดข้างต้นนี้ คือรายละเอียดของบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาทตามที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายอาญาของไทยฉบับต่าง ๆ ซึ่งในลำดับต่อไป จะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงที่มาของบทบัญญัติในกฎหมายอาญาของไทยฉบับต่าง ๆ นั้น ว่ามีสาเหตุหรือปัจจัยในการบัญญัติกฎหมายอย่างไร การบัญญัติกฎหมายน่าจะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศอย่างไร รวมถึงจะได้เปรียบเทียบองค์ประกอบความผิดเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของบทบัญญัติความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและการหมิ่นประมาท ในกฎหมายอาญาของไทย นับแต่กฎหมายตราสามดวง จนถึงประมวลกฎหมายอาญา.